

Utbildningsdepartementet
u.registrator@regeringskansliet.se

Yttrande från Region Dalarna inför regeringens kommande forsknings- och innovationspolitiska proposition

Region Dalarna har tagit emot Utbildningsdepartementets inbjudan att inkomma med synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik (U2023/01467). Vi välkomnar möjligheten att lämna synpunkter inför denna samhällsviktiga proposition.

I Region Dalarnas Regionplan är det tydligt att regionen har att säkerställa att forskning, utbildning och innovation ligger i framkant, såväl gällande hälso- och sjukvård och tandvård som andra verksamheter i Region Dalarna. I yttrandet nedan tydliggörs regionens perspektiv med prioriterade synpunkter och förslag. Det bör nämnas att Region Dalarnas värdegrund, öppenhet, respekt och ansvar, är en central utgångspunkt för vårt svar.

Sammanfattning

För att behålla svensk konkurrenskraft och adressera dagens komplexa utmaningar krävs strategiska insatser för forskning, utbildning och innovation. Vi instämmer med ett flertal senare rapporter och utredningar om vikten med hållbar finansiering och satsning på hållbara forskningsmiljöer som svar på såväl dagsaktuella frågor som vaccin för framtidens utmaningar. Vidare är balansen mellan fri forskning och målinriktade åtgärder av avgörande betydelse för att hantera såväl specifika kända samhällsproblem som grundläggande kunskap och oväntade samhällsutmaningar. Viktiga utmaningar för oss som en av Sveriges regioner är 1) att vidmakthålla en högkvalitativ hälso- och sjukvård under en samtidig demografisk förskjutning till att en större andel invånare blir äldre. I denna samhällsutmaning finns en viktig relaterad utmaning med 2) kompetensförsörjning. Satsning på klinisk forskning och innovation som med säkra datadrivna och automatiserade IT-lösningar kan integreras allt närmare ordinarie hälso- och sjukvård och tandvård är viktiga svar på dessa utmaningar, liksom hållbara lösningar för kompetensförsörjning. Vi betonar värdet med att skapa inkluderande miljöer där alla – såväl medarbetare som allmänheten – kan dra nytta av forskning och innovation. Det stärker forskningens förtroende och motverkar faktaresistens. Satsning på regional utveckling som hållbar tillväxtmotor och regional utvecklingskraft är kritisk,

inte minst i våra mindre tätbefolkade regioner som idag – för vissa områden – tenderar att återindustrialiseras.

Dagens samhällsutmaningar och välfärdens framtida behov kräver strategisk och högkvalitativ forskning med medveten satsning på värdeskapande innovation. Cirka två tredjedelar av Europas tillväxt och välstånd har i tidigare propositioner tillskrivits forskning och innovation. För att svensk forskning och innovation ska vara konkurrenskraftig i ett internationellt perspektiv är det nödvändigt med satsningar som lyfter excellens. Attraktiva karriärvägar och anställningsvillkor är därtill avgörande för att attrahera och behålla nyckelkompetens, såväl från ett nationellt perspektiv i relation till andra länder, men även i ett regionalt perspektiv med landsbygd i relation till tätbefolkad region. Den fria och obundna forskningen är en väsentlig beståndsdel i ett öppet samhälle, där idéer och innovationer kan frodas fritt. Det fria kunskapsökandet är även av grundläggande betydelse för att skydda och stärka vår demokrati. Långsiktig finansiering och etablerandet av starka forskningsmiljöer, laboratorier och databaser är oundgängliga för banbrytande forskning som kan möta komplexa samhällsutmaningar. En väl avvägd balans mellan fri forskning och målinriktade insatser i relation med vår omvärld är avgörande för att säkerställa både grundläggande kunskap och konkreta lösningar på specifika problem. Regeringens nuvarande forskningspolitiska mål, att *”Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.”* är ett högt uppsatt mål men ändå rimligt för att bibehålla och stärka Sveriges konkurrenskraft som ledande forsknings- och välfärdsnation.

För att svensk forsknings- och innovationspolitik ska kunna främja hållbar tillväxt, innovation och utveckling över hela landet behöver samhällsutmaningar från såväl tätbefolkade regioner som mindre tätbefolkade regioner vägas in. Viktiga utmaningar för Region Dalarna är 1) att vidmakthålla en högkvalitativ hälso- och sjukvård under en samtidig långsam demografisk förskjutning till att allt fler blir allt äldre. I denna samhällsutmaning landar nästa utmaning, dvs. 2) hållbar kompetensförsörjning. Exempel på andra viktiga samhällsutmaningar i ett forsknings- och innovationspolitiskt perspektiv är digitalisering och teknologisk omvandling, bildning och utbildning, kultur och identitet, samhällsservice och infrastruktur, samverkan och partnerskap, klimatförändringar och hållbarhet, integration och mångfald, livsmedelsproduktion och resursutnyttjande, evidensbaserad politik och beslutsfattande, och turism och besöksnäring. Beredskap med fokus på krisorganisation, träning, försörjningsberedskap och åtgärder för att stärka vår robusthet och resiliens för att bättre kunna hantera kommande kriser är

också viktiga samhällsutmaningar där forskning och innovation är avgörande för att fastställa sådana hållbara strategier.

Region Dalarna vill särskilt lyfta vikten av att finansiering av grundforskning kommer alla högskolor till del, och betona Högskolan Dalarnas viktiga roll för vår region.

Högkvalitativ hälso- och sjukvård

Vi ser att socioekonomiska hälsoklyftor ökar, med problem som övervikt, fetma, diabetes, högt blodtryck, samt ökad förekomst av kroniska sjukdomar som hjärt-kärl- sjukdom, cancer, lungsjukdom, långvarig smärta och psykiska sjukdomar. Det krävs satsningar på hälsofrämjande insatser och en mer anpassad och sammanhållen vård, med stöd från datadriven forskning och innovation. Äldre har ofta flera sjukdomar samtidigt, vilket ökar komplexiteten och kunskapsbehovet av välfärdsteknik och automatiserade lösningar. För att minska hälsoklyftorna krävs bättre förståelse för varför de uppstår, hur de kan förebyggas och behandlas. Socioekonomiska faktorer, kön och funktionsnedsättning spelar roll. Mer effektiv implementering av evidensbaserade metoder behövs för att förbättra vården. Jämlik vård kräver även ökad kunskap om faktorer som påverkar patientens hälsa och vårdkvalitet. Vi betonar att det behövs goda förutsättningar att bedriva klinisk forskning med tillgång till olika nationella infrastrukturer, kvalitetsregister och biobanker. En större nationell samordning mellan kvalitetsregistren skulle kunna höja kvaliteten på den kliniska forskningen ytterligare. Satsning på klinisk forskning och innovation som med säkra datadrivna och automatiserade IT-lösningar kan integreras allt närmare ordinarie hälso- och sjukvård och tandvård är högst angeläget för att skala upp kvalitetsdrivande utveckling och därmed utgöra ett adekvat svar på dessa utmaningar.

Vidare bör det nämnas att life science, som innefattar utveckling av avancerade medicinska lösningar, kräver fortsatt satsning på tvärspektoriell samverkan och datadriven utveckling med artificiell intelligens. Hälsodata och klinisk Informatik är en viktig nyckel för medicinska framsteg. Precisionmedicin som anpassar behandling individuellt, kräver hållbara investeringar i infrastruktur. Nära vård blir därtill viktigare och kräver utveckling med att genomföra kliniska studier och kliniska prövningar med satsning och genomförande i primärvård och kommunal hälso-och sjukvård. Vi anser att psykisk ohälsa behöver komma mer i fokus liksom forskning och innovation som ökar hälso- och sjukvårdens tillgänglighet och valfrihet. Sammanfattningsvis vill vi betona att satsning på klinisk forskning och innovation som med säkra datadrivna och automatiserade IT-lösningar kan integreras allt närmare ordinarie hälso- och sjukvård och tandvård är högst angeläget för att kunna skala upp kvalitetsdrivande utveckling och därmed utgöra ett adekvat svar på utmaningar med att vidmakthålla en högkvalitativ hälso- och sjukvård. Befintliga satsningar med t.ex. prövarenheter behöver

utvecklas tydligare till resurser som kan förstärkas ut i utförandeleden och matcha behov och resurser som även gynnar mindre tätbefolkade regioner.

Region Dalarna ser behovet av att stärka regionala innovationssystem. Det finns idag en framtidsoptimism i flera av våra mindre och glest befolkade regioner, med en industri som storsatsar och en växande besöksnäring. Satsningar på forskning och innovationsverksamheter som "medflyttande" ut i dessa mindre regioner kan stimulera närhet och motverka kunskapssegregation mellan tätbefolkade regioner och mindre tätbefolkade regioner. Strategiskt riktade innovationsprogram och kommersialiseringsåtgärder kan bidra till att bygga starka broar mellan forskning och näringsliv som gör att forskningsresultat snabbt kan översättas till praktiska innovationer som gynnar både hälsa och kompetensförsörjning. Perspektivet bör vara att effektiv samverkan och nyttiggörande av forskning inte sker per automatik – det krävs ekonomiska medel, stödjande kompetens, ändamålsenliga incitamentsstrukturer och riktning som ger förutsättningar för behovsbaserad och verksamhetsnära innovation. Till slut, vi vill här i korthet ge förslag på prioriterade aktiviteter/incitament som kan stimulera nyttogörandet av forskningsresultat:

- Stimulans för samverkan mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor/regioner, så kallad trippelhelix. Detta kan uppmuntra till överföring av teknologi och kunskap från akademisk forskning till praktisk tillämpning i näringslivet. Samarbetsprojekt, gemensamma forskningscentra och delade resurser kan främja denna process.
- Innovationsekosystem: Detta inkluderar innovationshubbar, inkubatorer och acceleratorer som ger stöd och resurser för startups och innovativa företag. Det inkluderar även offentliga organisationers interna innovationsslussar som arbetar med att fånga in, testa, utveckla och sprida medarbetares idéer och innovationer
- Kommersialisering av forskning: Det kan innefatta att stödja forskare att patentera sina upptäckter, etablera spin-off-företag och säkerställa att resultatet når marknaden. Den ökande betydelsen av att dela och använda immateriella tillgångar, som kunskap, patent och andra immateriella rättigheter, är en central faktor för att stimulera innovation och säkerställa att forskningens resultat omvandlas till praktiska produkter, tjänster och lösningar som stannar i landet.
- Finansiering av forskning och innovation: Att tillhandahålla finansiering för både grundläggande forskning, med incitament för innovation, och forskning med mer omedelbar tillämpning är viktig för långsiktig innovation
- Utbildning och medvetenhet: Att öka medvetenheten om vikten av att nyttiggöra forskningsresultat och innovationer är viktigt. Detta inkluderar att utbilda forskare, företag och samhället i stort om processen att ta forskning från labbet till marknaden.

- Policy och lagstiftning: Att ha gynnsamma policys och lagar som stödjer kommersialisering av forskning är viktigt, även för medarbetare i våra svenska regioner. Detta kan innefatta skattelättnader för FoU, regler om immateriell äganderätt och regleringar som underlättar innovationsprocessen.
 - Öppen tillgång till data: Att främja öppen tillgång till forskningsdata och resultat kan stimulera till samarbete och öka möjligheterna till innovation och utveckling. Det är viktigt med en ökad medborgar- och patientdelaktighet i forskningsprocessen och ökad medvetenhet om forskning och innovation. Kommunikationsfärdigheter som en del i forskarutbildning som incitament kopplat till forskningsfinansiell tilldelning kan stimulera sådana aktiviteter. Det är viktigt att skapa en miljö där människor känner sig informerade och befogade att delta i och påverka forskningen som påverkar deras liv. Det motverkar även en negativ trend som vi kan se idag med det som benämns som faktaresistens.
-